

אור החיים

עונג שבת

פרשת מקץ | מס' 10



למה נגזר על יוסף להיות שנתיים נוספות בבית האסורים?

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר:

נאמר כאן 'ויהי' לשון צער, לרמז על צערו של יוסף הצדיק שנתעבב בבית האסורים במשך שנתיים שלמות אחרי חלומו של שר המשקים. ואמרו רבותינו במדרש (ב"ר פט ב) שהסיבה לכך היא, שקיבל עונש על שביקש משר המשקים לאחר שפתר לו את חלומו לטובה, "כי אם זכרתי אתך כְּאִשֶּׁר יִיטב לך וְעָשִׂיתָ נָא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתִּי אֵל פְּרַעֲהוּ וְהוֹצֵאתִנִי מִן הַבַּיִת הַזֶּה", והיות שאמר בדבריו שני פעמים לשון זכירה, קיבל עונש מידה כנגד מידה, שנשכח במשך שנתיים, כנגד כל פעם שהזכיר לשון של זכירה- נשכח למשך שנה.

וסיבת הדבר שנשכח למשך שנה שלימה כנגד כל זכירה, היות והחלום של שר המשקים היה בראש השנה שהוא יום הזיכרון, נענש יוסף בכך שהקדוש ברוך הוא מנע את זכרונו באותו יום ובראש השנה הבא אחריו, ורק בראש השנה השלישית שהוא 'מקץ שנתיים ימים' לחלומו של שר המשקים, נפקד יוסף לטובה, וכפי שאמרו רבותינו (ר"ה י:): שיוסף יצא מבית האסורים בראש השנה. לכן מובן, שהיות שהוא נשכח בראש השנה שהוא 'יום הזיכרון', נשכח כבר ממילא למשך כל השנה.

נמצא שיצר הרע הוא זה שהסית את יוסף לומר לשר המשקים "אם זכרתי והזכרתני" וכך נפגם מעט בטחונו בה' ונענש להישאר עוד שנתיים בבית האסורים.

וזה לשון קודשו של רבינו הקדוש: 'ותמצא שאמרו [רבותינו] ז"ל ויהי מקץ, קץ שם לחושך". ולפי זה יכוון על זה הדרך- ויהי מסיבת קץ, שהוא יצר הרע שנקרא קץ, והוא סיבה לצערו של צדיק שנתיים ימים'.

{ מקץ פרק מא פסוק א }

תיאבון המוגבר בשנות רעב, ועדות על הרעב במרוקו

והרעב היה על כל פני הארץ ויפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים:

קשה, מדוע פתח יוסף את כל האוצרות, ולא נסתפק במה שצריך למחיה!?

ותירץ רבינו הקדוש: שאולי אפשר לפרש, כיון שעל פי דרך הטבע, הרעבון יכנס בלב אדם כשיראה שיש מחסור, וכשיראו את כל האוצרות נפתחות, יתקרב חום הרעב שבלבם הבווער, וכשיראו כל בני העיר את כל הריבוי והשפע לא ירעבו.

ובפרשת ויגש על הפסוק 'ולחם אין בכל הארץ כי כבד הרעב מאד', מפרש רבינו, שלכאורה מיותר לומר כי כבד הרעב מאד, שהרי פשוט שאין להם לחם מחמת הרעב, ויש לפרש הכוונה, שכיון שהרעב היה כבד מאוד, היו אוכלים יותר מהרגיל, ולכן נגמר להם הלחם.

ומסיים רבינו בעדות אישית על הרעב שהיה במרוקו בשנת תצ"ח, וזה לשון קדשו: "והלא לראות עינינו דאבה נפשינו בשני רעב שהיו במערב, שהיה אדם אחד אוכל שיעור מאכל עשרה בני אדם, ועודנו רעב בבטנו, רחמנא ליצלן".

{ מקץ פרק מא פסוק נו, ויגש פרק מז פסוק יג }

דרך הצדיקים לוותר ולרחם לפני משורת הדין

לאחר שהכניס יוסף את אחיו בבית האסורים, נאמר: "ויאמרו איש אל אחיו, אָבֵל אֲשָׁמִים אָנַחְנוּ עַל אַחֵינוּ, אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהַתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעֵנוּ, עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת".

וקשה מהו אריכות הלשון שאמרו "אשר ראינו צרת נפשו", ולא הספיק להם במה שאמרו "אבל אשמים אנחנו"? ועוד קשה, למה לא הזכירו את המכירה שזהו עיקר החטא?

ומתירץ רבינו הקדוש: דמה שהם מכרוהו לא היה נחשב לחטא, כיון שהם דנו אותו למיתה על פי ההלכה, מפני שהוא היה 'עד זומם' והביא דיבתם רעה אל אביהם שרצה לחייבם מיתה, ואם כן המכר שעשו לו ולא הרגוהו, הוא אדרבה מידת החסד, ולכן התוודו רק על חטא אחר שהוא "אשר ראינו צרת נפשו" - שעל כל פנים היה להם לרחם עליו, בראות אחיהם מתחנן על סכנת נפשו ונתאכזרו עליו, ודבר זה מגונה לצדיקים לעשותו, ועל זה אמרו "על כן באה אלינו הצרה הזאת".

{ מקץ פרק מב פסוק כא }

'שאלת שלום מפני דרך המוסר'

וישאל להם לשלום ויאמר השלום אביכם הזקן אשר אמרתם העודנו חי:

יש לתמוה, מדוע שאלם לשלום? הרי הם באו לפניו והוא רואה אותם שהם באו אליו בשלום, ועוד יש לשאול למה לא חיכה לתשובתם וישר שאלם 'השלום אביכם הזקן'??

אלא אומר רבינו הקדוש: שהפירוש הוא שמעיקרא רצה לשאול בשלום אביהם, אלא שמתחילה שאל בשלומם כי הוא מדרך המוסר להקדים לשאול שלום את אשר לפניו שלא יחשוב שלא מתעניינים בו, ולאחר מכן שאל על מי שאיננו שם.

פרשת 'גביע הכסף' מידה כנגד מידה - לכפר על מכירת יוסף

וַיֵּצֵא אֶת אֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ לְאָמֵר וְגו' וְאֵת גְּבִיעֵי גְבִיעֵי הַכֶּסֶף תְּשִׂים בְּפִי אֲמַתְחַת הַקְּטָן.

קשה, מה היתה כוונת יוסף בכל המעשה הזה, הרי בוודאי לא נתכוון לצערם, אלא אדרבה רצה להתפייס איתם ולעשות איתם שלום?

ויש ליישב שנתכוון לשלושה דברים,

הטעם הראשון שעשה כן כדי שיתכפר להם עוון הגניבה, שהם גנבוהו ומכרוהו, ולכן גרם שיהיו חשודים על הגניבה ויתביישו על זאת, ויכופר עוונם על ידי הביזיונות. לכן היה הסיפור דווקא עם גביע 'כסף', מידה כנגד מידה שהם מכרו אותו בעשרים 'כסף'.

הטעם השני שעשה כן, כי רצה לבחון ולבדוק האם הם ימסרו נפשם על אחיהם בנימין?! נוסף על כך, האם הם שלמים במידת האחוה והם נוהגים עם אחיהם כמו שראוי לאחים להתנהג?!

והטעם השלישי, שרצה לרמוז להם על עניין הגניבה שהם גנבו אותו ומכרוהו לישמעאלים, ובזה הם אולי יתחילו להרגיש כי יש שם מי שמכיר את מעשיהם בבית הזה וישימו לב אולי יוסף שם. וכן מצינו שיוסף היה רומז להם את הדבר בפרטים אחרים, דכתיב **וַיֵּשְׁבוּ לַפְּנֵי הַבְּכוֹר כַּבְּכוֹרָתוֹ**.

וכן פירש רש"י הקדוש על פי המדרש: יוסף היה מכה בגביע וקורא ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולון בני אמן אחת, הסבו כסדר הזה

שהוא סדר תולדותיכם, וכן כולם, כיון שהגיע לבנימין, אמר זה אין לו אם ואני אין לי אם, ישב אצלי.

{ מקץ פרק מד פסוק ב }

אין רעה גדולה יותר מלהיות כפויי טובה

בפרשתנו אנו למדים שכשאחי יוסף נפרדו ממנו, הורה יוסף לאנשי ביתו להניח שלא בידיעתם את הכסף שהחזירו לו בשק של כל אחד מהם, ובשק של בנימין הורה להשיב בנוסף את גביע הכסף.

לאחר שיצאו מהעיר הוא שלח אדם מטעמו לרדוף אחריהם ולברר מי גנב כביכול את הגביע? וכפי שהתורה מספרת: **"הֵם יֵצְאוּ אֶת הָעִיר לֹא הַרְחִיקוּ, וְיוֹסֵף אָמַר לְאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ, קוּם רְדֹף אַחֲרַי הָאֲנָשִׁים וְהִשְׁגָּתָם, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם 'לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רְעָה תַּחַת טוֹבָה', הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדֹנָי בּוֹ וְהוּא נִחַשׁ יִנְחַשׁ בּוֹ, הֲרַעְתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם"**.

בתוך פירושו של רבינו לפסוק זה, כותב רבינו וזה לשון קדשו **"אין לך רעה בעולם כמשלם רעה תחת טובה"**.

ומוסיף רבינו לבאר את הטענה שלו 'הרעותם אשר עשיתם', שזה מתייחס להשבת הכסף, שלמרות שהשיבו את הכסף הם התכוונו בזה לרעה, שהם רצו לעשות רושם של אנשים ישרים ולקנות את האמון של יוסף בהם, כדי שיוכלו לגנוב את הגביע, שחשוב ויקר אצלו יותר מהכסף.

{ מקץ, פרק מד פסוק ה }

ישועות כציון האור החיים הקדוש: מקום המסוגל לבנים



כאשר, בחמלת ה' ובניסים גלויים, הצליח הרה"ק רבי אהרון מבעלזא זיע"א להימלט מאדמת אירופה ששתתה דם ועלתה בלהבות, התעכב שבוע ימים בחיפה ולאחר מכן עלה לירושלים - בט"ז בשבט תש"ד - בה התגורר כמה חודשים עד שקבע מקום מגוריו בתל אביב. בתחילה ארגנו לו אכסניית עראי בבית הרה"ח רבי מנדל פרנקל ז"ל ולאחר ימים ספורים נמצאה לו אכסנייה קבועה בדירת הרה"ח רבי זלמן אשכנזי ז"ל, חסיד ליובאוויטש, שהתגורר בבתי וורשא.

בשכנות לדירתה של משפחת אשכנזי התגורר יהודי תלמיד חכם, רבי פייבל שמו. הלה לא היה חסיד, ואדרבה רחוק היה כרחוק מזרח ממערב מתהלכות חסידים ומהנהגות צדיקים. בנים לא היו לו לרבי פייבל ולמעלה מעשרים שנה חלפו כבר מנישואיו. לביל ט"ו בתמוז תש"ד חלמה אשתו של רבי פייבל שהיא רואה את רבינו האור החיים הקדוש. בבוקרו של יום סיפרה לבעלה כי ראתה את רבינו בחלום. אך הוא ביטל את דבריה כי חלומות שווא ידברו והלך ללימודיו.

האישה, שרוחה לא נחה, סיפרה את חלומה לשכנתה, אשת רבי זלמן אשכנזי, וזו הציעה לה שהיות והרבי מבעלזא נמצא בביתה אולי תבקש להיכנס ולספר לו את חלומה. בעזרתה של השכנה הצליחה האישה לקבל רשות להיכנס אל הקודש פנימה וסחה את מצוקתה שאין לה בנים ואת חלומה אשר חלמה. נענה הרה"ק מבעלזא והורה לה, כי תיסע בו ביום לציונו של רבינו שבהר הזיתים, תקרא שם את כל ספר תהילים ותבקש את בקשותיה ותבטיח כי אם תזכה שיוולד לה בן זכר תקרא את שמו 'חיים'.

שנה לאחר מכן ביום ההילולא תש"ה רעשה ירושלים לבשורה כי בן זכר נולד להם, ויקרא שמו בישראל 'חיים'.

{ נר המערבי עמוד שסה }

הודעה חשובה! דרושים מפיצים לעלון לכל חלקי הארץ, לפרטים: 052-7149157

העלון מוקדש-לרפואת שמעון בן ספיר שרה, ספיר שרה בת גנית, אברהם בן מרים, חנה בת נרציה, מיכאל בן כרוריה שרה, שמעון בן לבנה, שירה בת ספיר שרה, אלישבע בת אביגיל, מרים בת גלדיס, צביקה בן מרים, דוד בן נרציה, יצחק בן רחל, אסתר בת עיזה, אילנית בת תמר, תמר בת הנום, מעיין בת אפרת רחל, שלמה בן רויטל, מיכל בת יפה, אביגיל בת מיכל, מיכאל בן מיכל ומשפחתם. **לזיווג הגון** שיראל בת גנית, אפרת בת תמר, יעקב חיים בן יעל, יפית נועה בת יעל, ישראל בן יעל, שמעון בן צילה. **להצלחה בכל** ליהודה אילה אהרון שמעון ותמר-עובדיה, יוחאי בן שושנה, אורית צביה בת דבורה, יצחק בן אוסנת, ניר בן ענת ענת וכל בני ביתו, זכריה בן שרה ובני ביתו. **לעי"ג** הרב שמעון בן אסתר זצ"ל, חיים יעיש בן עישה, מרים בת מול מסעודה, נרציה בת רחל, סמדר שמחה בת רות, אילנה בת רינה, מיה בת שושנה, ניאל בן שמחה, חיה בת גניה, יחזקאל בן מרים, יוסף בן מסעודה, דניאל בן רחל, ליאורה בת רחל, משה בן עליזה.

קח לך זכות בחפצת תורתו של

האור החיים הקדוש

052-7149157

לקבלת העלון במייל:

oh613000@gmail.com